

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาโรคฟันผุในฟันน้ำนมของเด็กไทยเป็นปัญหาที่ชัดเจนมานาน แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขจะได้พยายามทุ่มเททรัพยากรและแรงงานเพื่อแก้ปัญหาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถเอาชนะได้ จากการสำรวจทันตสุขภาพครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2537 พบว่าเด็กที่มีอายุ 3 ปี ซึ่งเพิ่งมีฟันน้ำนมขึ้นครบในปาก เป็นโรคฟันผุไปแล้วถึงร้อยละ 61.7 โดยมีฟันผุเฉลี่ยคนละ 3 - 4 ซี่ เมื่อเด็กอายุ 6 ปี จำนวนเด็กที่มีฟันน้ำนมผุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 85.1 โดยมีฟันผุเฉลี่ยเพิ่มคนละประมาณ 5-6 ซี่ ฟันผุส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการรักษาเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกรุงเทพมหานคร เขตเมือง และเขตชนบท พบว่าเด็กอายุ 3 ปีในเขตชนบทมีแนวโน้มฟันผุเพิ่มสูงขึ้น ตำแหน่งที่ฟันผุพบมากที่สุด ได้แก่ ฟันหน้าบน รองลงมาได้แก่ฟันกรามล่างและฟันกรามบนตามลำดับ (กองทันตสาธารณสุข, 2538) ลักษณะของการเกิดโรคฟันผุดังกล่าวบ่งบอกถึงพฤติกรรมและการเลี้ยงดูบางอย่างที่ไม่เหมาะสม เช่น การดูดนมขวดและนอนหลับขณะดูดขวดนม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนมชนิดหวาน การเติมน้ำตาลในนมและอาหารให้เด็ก การให้นมมื้อดึกแก่เด็กที่อายุเกิน 1 ปี การให้เด็กกินน้ำอัดลมและขนมกรอบ ตั้งแต่อายุไม่ถึง 1 ปี (สุวิภา อนันต์ธนสวัสดิ์, 2535) และการอมลูกอมเป็นประจำของเด็ก (พรทิพย์ ภูพัฒน์กุล, 2536) โดยพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้มีฟันผุที่ฟันหน้าบนได้ง่าย เพราะจะสัมผัสกับน้ำตาลหรือกรดเป็นเวลานาน (สุวิภา อนันต์ธนสวัสดิ์, 2535)

การที่เด็กในวัยก่อนเรียนมีอัตราของโรคฟันผุสูงขึ้น จะส่งผลทำให้เกิดการสูญเสียฟันน้ำนมไปก่อนเวลาอันสมควร ฟันน้ำนมมีความสำคัญต่อเด็กวัยนี้เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของใบหน้า ช่วยให้ฟันแท้เจริญเติบโตได้ตามปกติขึ้นในตำแหน่งที่ถูกต้อง (Mink, 1965) หากเด็กสูญเสียฟันก่อนกำหนดจะทำให้ไม่มีฟันเคี้ยวอาหารหรือเคี้ยวอาหารไม่ละเอียด โดยจะส่งผลต่อภาวะโภชนาการ และมีผลกระทบต่อเจริญเติบโตของเด็ก (จุฑามาศ เรียบร้อย, 2537) โดยน้ำหนักร่างกายจะลดลงตามจำนวนฟันผุที่เพิ่มขึ้น (จิระศักดิ์ ไพบูลย์เกษมสุทธิ, 2525) และนอกจากนี้ปัญหาฟันผุยังนำไปสู่ปัญหาการติดเชื้อในเด็กอายุ 0-5 ปี เนื่องจากมีการสะสมของเชื้อโรคในช่องปากของเด็กที่ขาด

การดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง ทำให้เกิดการเน่าของรากฟัน ซึ่งรากฟันนี้จะสะสมเชื้อโรคไว้มาก และนำไปสู่โรคที่มีความรุนแรงซับซ้อนมากขึ้น เช่น การอักเสบของลิ้นหัวใจเป็นต้น(ชัยยุทธ ศิริวิบูลยภิติ , 2537) ลักษณะอาหารในปัจจุบันได้มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของแป้งและน้ำตาลเป็นส่วนมากซึ่งอาหารประเภทที่มีส่วนประกอบของแป้งและน้ำตาลจะส่งเสริมให้เกิดฟันผุได้สูง(Szpunar, 1995) นอกจากนี้ขนมหวานยังเป็นขนมที่ถูกให้เป็นรางวัลและให้เพื่อให้เด็กรักหรือชอบบ่อยๆ ปู่ย่าตายายเป็นแหล่งสำคัญแหล่งหนึ่งในการ ให้ขนมหวานแก่เด็ก และพี่เลี้ยงเด็กก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะให้ขนมหวานแก่เด็ก (Rugg-Gunn, 1999)

แอนดรูและคณะ (Andrew , et al,1999) กล่าวว่า แม่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการให้อาหารแก่เด็กในช่วงต้นของชีวิตแม่จะเป็นผู้จัดหาและสร้างนิสัยเกี่ยวกับการบริโภคอาหารให้ติดตัวแก่เด็ก นิสัยในการบริโภคอาหารทั้งนิสัยที่ดีและไม่ดีมีแนวโน้มที่จะได้รับมาจากพ่อแม่ผู้ถูก แม่ที่ดื่มกาแฟใส่น้ำตาลมักจะใส่น้ำตาลในนมให้แก่วัยเด็กด้วย (Andrew, et al, 1999) ศุภนิจ วรรณวิวัฒน์ และสมเจตน์ เกตุเกิด (2541) พบว่าพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในการรับประทานอาหารของเด็กมีสาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องจากพฤติกรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง รวมถึงการที่ผู้ปกครองขาดความรู้ ความเข้าใจ และมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้อาหารที่ไม่ถูกต้องแก่เด็ก

ดังนั้นถ้าผู้ปกครองเด็กมีความรู้ ความเข้าใจ และมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้อาหารที่ถูกต้องกับเด็กจะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการรับประทานอาหารของเด็กให้ถูกต้องยิ่งขึ้น และเมื่อเติบโตขึ้นจะสามารถช่วยให้เด็กเลือกที่จะรับประทานอาหารเพื่อหลีกเลี่ยงและป้องกันการเกิดโรคฟันผุได้อีกทางหนึ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึงความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของผู้ปกครองเกี่ยวกับอาหารที่ก่อให้เกิดโรคฟันผุในเด็ก เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไว้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อป้องกันการเกิดโรคฟันผุในเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติของผู้ปกครองเกี่ยวกับอาหารที่ก่อให้เกิดโรคฟันผุ

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) ศึกษาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้อาหารเด็กของผู้ปกครองที่นำเด็กมารับการตรวจหรือ

รักษาโรคในช่องปากที่ภาควิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีเนื้อหาที่ต้องการศึกษาดังนี้

- ความรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับอาหารที่ก่อให้เกิดโรคฟันผุ ได้แก่อาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต และอาหารที่มีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบ

- ทักษะของผู้ปกครองเกี่ยวกับอาหารที่ก่อให้เกิดโรคฟันผุ โดยศึกษาความคิดเห็นด้านประเภทของอาหารที่ก่อให้เกิดโรคฟันผุได้แก่ อาหารที่มีแป้งเป็นส่วนประกอบ และอาหารที่มีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบ ศึกษาความคิดเห็นด้านลักษณะอาหารที่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุ ได้แก่ อาหารที่มีลักษณะเหนียว หนืด ติดฟันง่าย อาหารที่มีลักษณะอ่อนนุ่มยุ่ยง่าย ศึกษาความคิดเห็นด้านความถี่และระยะเวลาที่ใช้ในการรับประทานอาหารที่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุในเด็ก

- การปฏิบัติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลือกประเภทและลักษณะอาหารให้เด็ก ตลอดจนการปฏิบัติด้านความถี่ และระยะเวลาที่ใช้ในการรับประทานอาหารที่ผู้ปกครองได้ปฏิบัติให้เด็ก

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองเด็ก (บิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก) ที่นำเด็กมาทำการตรวจหรือรักษาทางทันตกรรม ที่ภาควิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 19 กรกฎาคม 2543 ถึงวันที่ 18 สิงหาคม 2543

นิยามศัพท์

ความรู้ หมายถึง การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทและลักษณะของอาหารที่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุ

ทัศนคติ หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ที่มีความรู้สึกมาเป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับประเภทและลักษณะของอาหารที่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุ ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ด้านระยะเวลาและความถี่ที่ใช้ในการรับประทานอาหารที่เกี่ยวกับการเกิดฟันผุในเด็ก

การปฏิบัติ หมายถึง กิจกรรมที่กระทำในการเลือกประเภทและลักษณะอาหารให้เด็ก ตลอดจนกิจกรรมที่กระทำในการรับประทานอาหารที่เกี่ยวข้องในด้านความถี่และระยะเวลาที่ใช้ในการรับประทานอาหาร

อาหารที่ก่อให้เกิดโรคฟันผุ หมายถึง อาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต หรืออาหารที่มีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบ และเป็นอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรตที่มีลักษณะเหนียวหนืด อ่อนนุ่ม และ ย่อย ที่เหมาะกับการติดฟันได้ง่าย

ผู้ปกครองเด็ก หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก ที่นำเด็กมารับบริการทางทันตกรรมที่ ภาควิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง หน่วยงานในคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และเป็นสถานที่ที่ใช้ในการตรวจและรักษาโรคในช่องปากของเด็กอายุตั้งแต่ 0-12 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. นำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการให้ความรู้ แก่ผู้ปกครองของเด็ก เพื่อช่วยลด ความเสี่ยงในการเกิดโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียน
2. ให้ผู้สนใจนำผลการศึกษาที่ได้ ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอาหารที่มีผลต่อ ทันตสุขภาพในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป